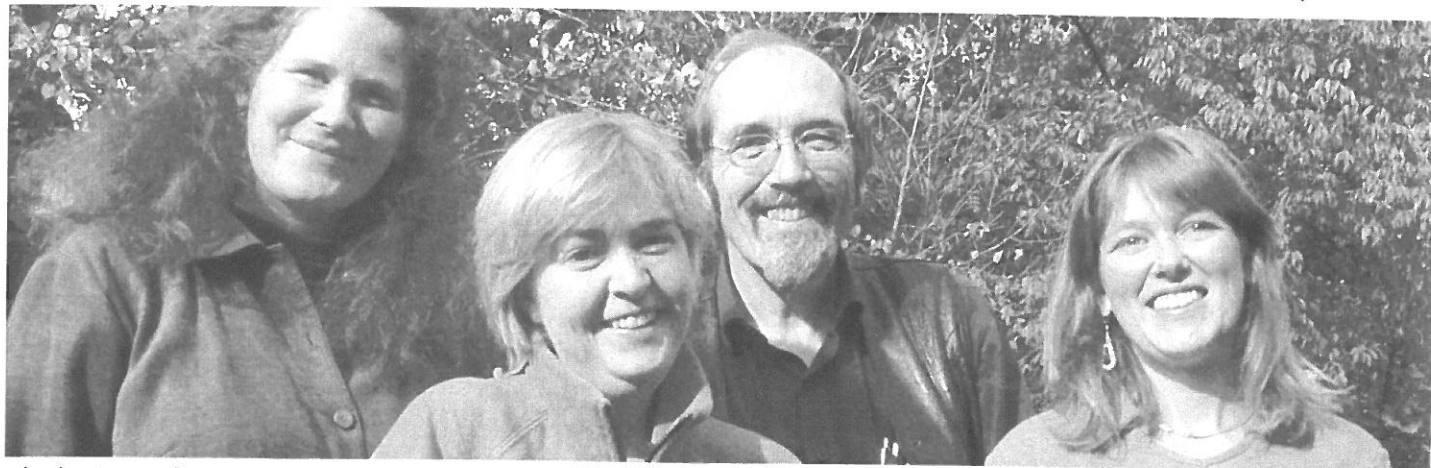

Et av høstens mest brennbare evalueringer er utvilsomt felles-evalueringen som Diaforsk og Høgskulen i Volda har gjort av det nye kristendomsfaget, eller rettere sagt faget Kristendom, religion og livssyn, forkortet KRL. Mange mente at det var å sette bukken til havresekken å be Diafonhjemmets forskningsavdeling om å gjøre dette arbeidet. Men fra Forskningsrådets side var det utelukkende faglige grunner til at Diaforsks tilbud ble valgt. Den 18. oktober presenterte Diaforsk/Volda-teamet sine konklusjoner og anbefalinger.

KRL evalueringen:

«Fritaksordningen fun

evalueringsteamet, fra venstre Ingvill Plessner, Jorun Lunestad, Kai Ingolf Johannessen og Torun Omland. Per Magne Aadnanes og Ånund Brottveit var ikke ed da bildet ble tatt.

EVALUERING AV KRL-FAGET og fritaksordningen fra den, er et samarbeid mellom Høgskulen i Volda og Diaforsk Hovedmålet med evalueringen har vært å bygge grunnlag for vurderinger av hvorvidt KRL-faget slik det nå praktiseres i norsk skole, er i samsvar med intensjonene for faget og med foreldreretten, og eventuelt legge fram forslag til forbedringer. Man har satt seg i mål å analysere

hvordan opplæringen i KRL-faget har blitt gjennomført for elever i grunnskolen hvordan fritaksreglene har blitt praktisert og hvordan kontak-

ten mellom skole og foreldre har fungert

- hvordan foreldreretten/religionsfriheten er sikret gjennom denne praksisen
- hvordan fagets profil og fritaksbestemmelsene ivaretar de intensjoner som lå til grunn for faget og reform 97
- utilsiktede positive og negative virkninger knyttet til innføringen og praktiseringen av KRL-faget
- mulige tiltak/endringer som kan bidra til bedre sikring av intensjonene bak faget og av foreldreretten
- muligheter og dilemmaer knyttet til alternative fag

modeller og –profiler Det har vært nødvendig å gjøre en historisk og teoretisk/prinsipiell analyse av intensjoner bak KRL-faget og fritaksbestemmelsene samt av utfordringer knyttet til denne fagmodellen.

Og det har vært naturlig å velge en empiriske undersøkelse av praktiseringen av faget og fritaksretten gjennom intervju med skoleledelse, lærere og foreldrerepresentanter ved utvalgte skoler; høringsrunde med representanter for ulike tros- og livssynssammfunn og foreldrerepresentanter fra disse gruppene; en analyse av funnene fra den empiriske undersøkelsen i de utvalgte

skoler basert på innsikter fra den prinsipielle analysen.

SKOLEUNDERSØKELSE

En viktig del av evalueringen vil være å gjennomføre en empirisk undersøkelse for å finne ut hvordan faget og fritaksretten forstås og praktiseres, og hvordan denne praksisen oppfattes av ulike foreldregrupper. Gruppen valgte å gjøre undersøkelser i ti ulike grunnskoler. Kriterier for skoleutvalget er bl.a. geografisk spredning, ulik kulturell og livssynsmessig elevsammensetning, variasjon i antall fritak fra det gamle kristendomsfaget og dekning av de ulike klassetrinnene

gerer dårlig»

(barneskoler, ungdomsskoler, kombinertskoler, minst en fidedelt skole etc.). Tanken er at forskjellige typer skoler har ulike utfordringer knyttet til faget og at man dermed får mulighet til å se hvordan faget og fritaksretten praktiseres i ulike typer skoler.

Hensikten med den kvalitative tilnærmingen som er valgt, er å få best mulig innsikt i hvilke positive og negative virkninger som er knyttet til innføringen og praktiseringen av KRL-faget. Ved å gå grundig inn i enkelte skoler, kan man tape noe i kvantitet, men dette oppveies ved den dybde, helhet og bedre forståelse av sammenhenger som man kan skaffe seg. Innsamlingen av data skjer ved å besøke hver av skolene (ca. en uke på hver skole) og intervjuer rektor, lærere og foreldre. I tillegg ble det sendt ut spørreskjema til alle foreldrene i utvalgte klasser og teamet var til stede i enkelte KRL-timer for å observere. På denne måten forsøkte en å danne seg et helhetsinntrykk av hvordan faget og fritaksretten praktiseres og hvilke erfaringer de ulike parter (rektor, lærere og foreldre) har med faget og fritaksretten.

Intervjuene med rektorer/inspektører fokuserte på de krite-

riene som legges til grunn for innvilgelse av fritak på den enkelte skole, og hvilke erfaringer skolen har med søknader og behandling av søknader av fritak. Intervjuer med lærerne fokuserte på fortolkning av faget, dets innhold, målsetninger og pedagogiske prinsipper og på deres praksis

med hensyn til fritaksrett (informasjon til foreldre, praktisk tilrettelegging for ulike elevgrupper, vinkling av stoffet utfra elevsammensetningen og hensynet til fritaksretten).

Foreldrene er blant annet spurt om hvordan de opplever kontakten med skolen i denne saken,

hvorvidt de opplever at de får tilstrekkelig informasjon og føler seg trygge på at lærerne underviser i tråd med prinsippene for faget, om de har vurdert å søke fritak og evt. hvorfor/hvorfor ikke. En har også undersøkt omfanget av fritak siden innføringen av faget høsten 1997 ved å benytte innsamlet statistisk materiale.

SYSTEMATISK HØRINGS- RUNDE

Evalueringssteamet har under arbeidets gang hatt tett kontakt ikke bare med enkeltforeldre, men også med de miljø som disse tilhører, fordi det er klart at den miljø- og kulturbestemte tilhørighet som foreldre og elever har, i høy grad vil være bestemmende for deres oppfatning av KRL-faget. Teamet har derfor lagt vinn på å etablere kontakt med sentrale religiøse og ikke-religiøse miljø og organisasjoner som hver for seg og på ulike måter har interesser i KRL-faget, og man har arrangert gruppeintervjuer med foreldre innenfor de ulike organisasjonene.

I tillegg har det vært viktig å få i stand høringsrunder i forhold til ressurspersoner som har stått sentralt enten ved utarbeidelse av faget og fagplanene eller i den offentlige debatt omkring KRL-faget. De systematiske høringsrundene har bidratt til å gi en fordypet innsikt i de sentrale tema for evalueringen.

AVSLUTTENDE ANALYSE OG DRØFTING

Etter at skoleundersøkelsen var gjennomført foretok man en analyse av de erfaringer ulike skoler har med praktisering av faget og fritaksretten, der denne praksisen vurderes i forhold til de opprinnelige intensjoner bak faget og fritaksreguleringen samt i forhold til foreldreretten og andre menneskerettslige prinsipper.

Noen hoved-konklusjoner

Foreldrene forventer fellesundervisning
Datamaterialet viser at det er bred enighet blant foreldrene om at elevene bør få noe felles undervisning om ulike religioner og livssyn. Men det er ikke enighet om hva som bør være innhold og mål for den felles undervisningen, og på hvilket klassetrinn elevene bør få undervisning om andre religioner enn sin egen.

Manglende gjennomføring

Selv om praksis på mange skoler sikrer noen av intensjonene bak faget, ivaretas ikke alle de grunnleggende intensjonene på noen av undersøkesskolene. At sentrale intensjoner bak faget ikke gjennomføres, kan dels forklares med spenninger i selve fagprofilen og mellom de ulike intensjonene for faget som gjør det vanskelig å gjennomføre, og dels med manglende ressurser eller motstand mot endringer på skolene.

Fritaksordningen fungerer dårlig

Dagens fritaksordning fungerer ikke slik at foreldreretten sikres i praksis. Dette skyldes

at mange skoler gir for generell og for lite informasjon om faginnhold og fritaksmuligheter som departementets retningslinjer gir – noe som i virkeligheten vanskeliggjør fritak. Det kan også skyldes at mange foreldre ikke søker om fritak fordi de ikke ønsker konflikt med skolen; er redd ordningen med delvis fritak skal stigmatisere barna, eller fordi de mangler språklig ferdigheter til å kunne benytte seg av sine rettigheter. Det kan også være at de er prinsipielt imot faget og mener at delvis fritak er en lite tilfredsstillende løsning.

Nødvendig med endringer

Det bør derfor foretas endringer som sikrer mulighetene for (noe) felles undervisning som gir kunnskap om den hverandres religioner og livssyn, men som også gir realistiske muligheter for å sikre foreldreretten og som bidrar til å styrke lærernes kompetanse på området.